

တၢ်မၤရဲၣ်ကျၢၤခိၣ်သ့ၣ် အတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးခိၣ်ယၤဝးတရံး
တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပဲၣ်ဖး လၢအဘၣ်ဃးဒီး
ကိၢ်ပယီၤ အတၢ်မၤန့ၢ်လီၤကံၢ်မ့ၢ်အူၤခီဖျိထံၣ်သတိၣ် တၢ်ဂ့ၢ်သနၢ်ပၣ်ဖျါ
တၢ်ပၤဆူၤသးကျဲၤတၢ် အတၢ်ဂ့ၢ်ကျၢၤတံၢ်

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအတၢ်ပၢ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဘၣ်တၢ်ပံးကွဲးဒီးန့ၣ်အံၤလၢလံာ်အဂ့ၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဒီးတၢ်ဒီးတၢ်ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်နီၤတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အံၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်ခွဲးဟ့ၣ်ယၢ်ဘၣ်ဒီးကဲထီၣ်တၢ်လုၣ်သ့ၣ်ခါပတၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ်လီၤ. IFCအသ့ၣ်အိၣ် သးအိၣ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်အကစီၣ် လၢအတၢ်မၤအပူၤဒီးအဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒ်သိးကမၤအါထီၣ်ဝီၤထီၣ်တၢ်ကစီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်ဟ့ၣ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.လၢအတၢ်ဂ့ၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်အပူၤန့ၣ် အတၢ်ပၢ်ညါအိၣ်လၢပူၤကသ့ၣ်အတၢ်ကစီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သိၣ်လီၤန့ၣ်လီၤတၢ်အဂီၢ်ဒီးတမ့ၢ်လၢဘၣ်ယးဒီးတၢ်ပနံၣ်တၢ်ကၤ ဒ်သိးပကဟ့ၣ်အံၤအပူၤဘၣ်. မ့ၢ်တၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်ကစီၣ်အံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အံၤသ့ၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်လိာ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

IFC တအၢ်လီၤအံၤလီၤလၢကတံးန့ၣ်မူဒါလၢ တၢ်မၤအတၢ်လီၤတံာ်လီၤဆဲး, တၢ်ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်သး ဒီး တၢ်မၤပွဲၤထီၣ်တၢ်အိၣ်ထံးဒိၣ်ဘိ လၢအအိၣ်လီၤသးလၢ အတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်. တကးဒီးဘၣ်လၢတၢ်မၤဝံၤမၤကျၢတံာ်တၢ်, လၢတၢ်စံၣ်ညါဖိဒုအတၢ်မၤအပူၤ, ဒီးလၢတၢ်ပံးန့ၣ်မူဒါ ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်က့ၤတၢ်ပွၤကလံၤဒီဖျါလၢ တၢ်ပၢ်လီၤတံာ်တၢ် ဒီးတၢ်ကမူကမ့ၢ်အပူၤ (ယုၣ်ဒီး တၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ကြိယၢ်, တၢ်ဒိလံာ်ကမ့ၢ်, ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ကမူကမ့ၢ်အပူၤ) တၢ်ဒီးသန့ၣ် ထီၣ်သးလၢတၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်တီတဖၣ်န့ၣ်တဘၣ်ယးဒီးIFCန့ၣ်ဘၣ်. ကီၢ်ဆါအတၢ်လီၤဖး, ပူၤကညီအဖဲအညါလီၤဆီလိာ်သး, တၢ်ကရၢကရိၤလီၤဖးလိာ်သးတဖၣ်, ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် လၢအဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်သးလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးအပူၤတဖၣ် တမ့ၢ်တၢ်ဒုးဆိကမိၣ်သ့ၣ်အဘၣ်ယးဒီးပ တၢ်စံၣ်ညါအအိၣ်တၢ်ဒိလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်စုတး(World Bank) အတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်အိၣ်အသးလၢသဲးအတၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤ လၢထံလီၤကီၢ်ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်အၢ်လီၤအံၤလီၤသးမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဒီးလၢတၢ်တူၢ်လိာ်ထံဆါကီၢ်ဆါအဂ့ၢ်အကျိၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်. တၢ်ယုၤကွၢ်ထံာ်တၢ်,တၢ်ထုးထီၣ်တၢ်အိၣ်ပညီ,ဒီးတၢ်အစၢလၢ အဘၣ်တၢ်မၤလီၤတံာ်တၢ်တဖၣ်အဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်အံၤလၢတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်တၢ်ထံာ်အံၤတမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ် တၢ်ထံာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဒီးသန့ၣ်အသးလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါစုတး (World Bank) အပူၤန့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်တဖၣ် ဒီး လၢ သဲးအတၢ်မၤခါစးန့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်အိၣ်တီတဖၣ်လၢအအိၣ် လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအတၢ်ပၢ်ဖျါအံၤ တိာ်ပၢ်ဝဲလၢဒ်သိးအကဟ့ၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါ တၢ်ကစီၣ်အိၣ်ကျဲၤဘၣ်ယးဒီး တၢ်ပၢ်ညါတဖၣ်လီၤ. တမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်တိာ်ပၢ်လၢကပၢ်ဖျါထီၣ်သဲးအတၢ်သိၣ်တၢ်သီ,တၢ်မၤဘၣ်မၤဘၢတၢ်,ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်က့ၤဟ့ၣ်ဖးဘၣ်ယးဒီးတၢ်ပနံၣ်လီၤစုလၢတၢ်ပနံၣ်တၢ်ကၤတၢ်ဖဲ တၢ်မၤဒီးတၢ်ယုၤကျိၤယုၤစုလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်. IFCဒီးအပူၤရူလိာ်မၤသကိးတၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကပနံၣ်လီၤစုလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအ ဂီၢ်,ဒ်သိးကဟ့ၣ်နီၤလီၤမၤစၢတၢ်ဟ့ၣ်က့ၤဟ့ၣ်ဖး,လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်လၢအသန့ၣ်အသန့ၣ်အဂီၢ်, ဒီးမ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်ဒီးအဝဲကအိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢစု ဆုတၢ်ဖဲတၢ်မၤကရၢကရိၤဒီးပၢ်တံာ် အကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်လီၤတံာ်တၢ်အဂၤတဖၣ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်သဘျုးအခွဲးအယၢ်ဒီးလံာ်ဟ့ၣ်တၢ်ပျဲ,အိၣ်ယုၤဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးအခွဲးအယၢ်တဖၣ်,ကြးဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါအံၤဆု IFC အတၢ်မၤသကိးတၢ် တၢ်ဘၣ်ထွဲဝဲကျိၤ, 2121 Pennsylvania Avenue, N.W., Washington, D.C. 20433 န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢကျိၤစုတး အတၢ်ကရၢကရိၤ (IFC) မ့ၢ်ထံကီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်ကရၢကရိၤ လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသး ဒီဖျါလၢ သးတဖျါန့ၣ်ထီၣ် ထံကီၢ်ခါစးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်အပူၤမၤသကိးတၢ်, ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်စုတး (World Bank) အပူၤမၤသကိး တၢ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤကိးဂၤဒဲးအမံၤ, ကရၢအတၢ်ပနီၣ်အက့ၢ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်(IFC)အစုလိာ်ခိၣ်ခိၣ်အယိတၢ်ပံးန့ၣ်သ့ၣ်အံၤလၢတၢ်ပၢ်ညါအကစၢ်ဒ်ဝဲတအိၣ်ဒီးတၢ်ယုၤထီၣ်တၢ်အၢ်လီၤဟ့ၣ်အခွဲး တအိၣ်န့ၣ်တသ့ဘၣ်. အါန့ၣ်တက့ၢ်, “International Finance Corporation” ဒီး “IFC” န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ပနီၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယၤအံၤလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢကျိၤစုတး အတၢ်ကရၢကရိၤ (IFC) အမံၤဒီး ဘၣ်တၢ်ဒီးသဒါအံၤလၢ ထံကီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်သဲးအတၢ်ဘျုးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤဆၢသးကျဲတၢ် အတၢ်ဝဲကျဲတၢ်

ကီၢ်ပယီၤ အတၢ်မၤန့ၢ်လီၤဝဲဒၣ်အူၤခီဖျိထံဝဲဒၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ် တၢ်ဝဲဒၣ်သနၢ်ပၤပၤဖျါအံၤ, လၢညါအဆိအပတီၢ်န့ၢ်, အိၣ်ဒီးအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဝဲဒၣ်သးကမၤဒိၣ်ထီၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲဒၣ်ခီဖျါ တၢ်ထီၣ်သကြီၤအတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်မ့ၢ်အူၤန့ၢ် အဒုးဘၣ်ထွဲယုၣ်ဒီး ခိၣ်ယၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်န့ၢ်ဒီးအတၢ်ရဲလိၣ်မုၢ်လိၣ်မၤသကိးတၢ်အစၢတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ထံကီၢ်ဝဲဒၣ်အံၤ ခဲကန့ၢ်အံၤ အလူၤပိၣ်ထွဲ ညီန့ၢ် တၢ်ထုးထီၣ်ထံဝဲဒၣ်သတီၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျါ လၢတၢ်ခိၣ်ထီၣ် လဲၤထီၣ်အကျါအကွၢ်ပူၤ, အအိၣ်ဒီးပူၤတၢ်လၢလံးန့ၢ်မူဒါ တိၣ်ကျဲဖဲမၤ အတၢ်ပၤဖျါထီၣ်တၢ်အပူၤ, ဒီးဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်အိၣ်လၢ တၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ပၤန့ၢ်ဆိကမိၣ်ပဲၣ်ဖးနီၤဖး တၢ်ဝဲဒၣ်ကိးမံၤဒီးအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအါထီၣ်, ခီဖျိလၢတၢ်တိၣ်ဖဲမၤအါမံၤဒီး တၢ်အဂ့ၢ်အၤလၢအဟဲဘၣ်ထွဲမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး ဆိၣ်သန့ထံကျိထံကျိတၢ်ကျဲ အဝဲဒၣ်သ့တဖၣ်လီၤ. ထံကီၢ်အါဘၣ်အပူၤ တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်မ့ၢ်အူၤခီဖျိလၢထံဝဲဒၣ်န့ၢ် အဟဲကဲထီၣ်အသးလၢ ထံကျိမိၣ်ပုၤဖးဒုဒီး ထံကျိအဒုးအကြၢ်တဖၣ် ကြးလၢတၢ်ဒုးအိၣ်ကဲထီၣ် ထံဝဲဒၣ်သတီၢ် လၢတၢ်ဖဲမၤအိၣ်ဒီး တၢ်လူၤပိၣ်ထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျါ ဝဲဒၣ်သးကမၤထွဲထံကျိထံကျိတဖၣ်ယံၤလၢအနီၣ်၅၀-၁၀၀မ့တမ့ၢ် အါန့ၢ်အနီၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်အရူၤဒိၣ်လၢ တၢ်ဝဲဒၣ်ကိးမံၤဒီး အတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး အါထီၣ်လၢထံကျိအဒုးအကြၢ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်ချ ဒီးအတၢ်ဘၣ်ထွဲယုၣ်ဒီး တၢ်မူတၢ်ပၤအဂီၢ် တၢ်ဖဲမၤတဖၣ်အဟဲအိၣ်ထီၣ်သး ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်စ့ၤ ဝဲဒၣ်သးကမၤစ့ၤလီၤတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး သ့တဖၣ်လီၤ.

တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲခိၣ်သ့ၣ် အတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးခိၣ်ယၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်စိၣ်ညီၣ်ပဲၣ်ဖး, Strategic Environmental Assessment (SEA) လၢ ဘၣ်ဖးဒီး ကီၢ်ပယီၤ အတၢ်မၤန့ၢ်လီၤဝဲဒၣ်အူၤခီဖျိထံဝဲဒၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သနၢ်ပၤပၤဖျါအံၤ ကပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်ထွဲလၢ ခိၣ်ယၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်န့ၢ်ဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအတၢ်ရဲလိၣ်မုၢ် အလူၤအပူၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီး ထံကျိထံကျိအပူၤခိၣ်, ဒီးအဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဝဲလၢ ကသုးဘူးထီၣ်တၢ်မၤလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ် အတၢ်မၤန့ၢ်လီၤဝဲဒၣ်အူၤခီဖျိထံဝဲဒၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သနၢ်ပၤပၤဖျါအံၤ အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၣ်ထီၣ် အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. (SEA) ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတၢ်မိၤထီၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲအဆိကတၢ်တမံၤ ဝဲဒၣ်သးကမၤစ့ၤလီၤတၢ်ပညီၣ်လၢပူၤတၢ်လၢလံးန့ၢ်မူဒါတိၣ်ကျဲဖဲမၤတၢ် အပူၤဒီးကမၤအါထီၣ် တၢ်ပညီၣ်လၢထံကျိအဒုးအကြၢ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်ချအဂီၢ် ဒီးကျဲတၢ်လၢတၢ်လဲၤခါဆူၣ်ညါ အတၢ်ခိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ် အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၁. တၢ်ကွၢ်ကဒါကျဲတၢ်ဖဲမၤအဂီၢ်အထံး

ကီၢ်ပယီၤလိၣ်ဘၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ်လၢကသုးအီၤဂၢၢ်ကျဲကျဲန့ၢ်လီၤ. ထံကီၢ်တဘျီအံၤအိၣ်ဒီးလီၤဝဲဒၣ်အူၤ တၢ်ဒုးဆဲးကျဲပၤဖျါတၢ်အနီၣ်ဝဲဒၣ်အစ့ၤကတၢ်လၢ မ့ၢ်ထီၣ်ကလံးထံး Southeast Asia ထံကီၢ်ဒိဘၣ်အကျါ , အိၣ်ဒုၣ်ထဲပူၤဂီၢ်မုၢ် ၄၀မ့းကယၤ ဘၣ်တၢ်သုအီၤန့ၢ်လီၤ. တၢ်ဒုးတယၢ်အီၤလၢအစ့ၤကတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ထုးထီၣ်အါထီၣ် ၅၀၀မဲၤဂၢၢ်ဝဲဒၣ်(MW) ဝဲဒၣ်သးထံကီၢ်အပူၤဂီၢ်မုၢ် ကိးဂၤကိးန့ၢ်ကိးန့ၢ်ကန့ၢ်ဘၣ်လီၤဝဲဒၣ်အူၤတူၤလၢ၂၀၀၀န့ၢ်လီၤ.တကးဒီးဘၣ်,ကီၢ်ပယီၤအလီၤဝဲဒၣ်အူၤသတီၢ် အတၢ်စိၣ်ခိၣ်ကျိဘိသ့တဖၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအါထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်ဒီးမၤဝဲဒၣ်သးကမၤပူၤလိၣ်ကွံၣ်ပူၤဂီၢ်မုၢ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ် သ့တဖၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤယုၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ် လၢဘၣ်တၢ်ပၤဖျါထီၣ်လၢ ကမၤလၢကီၢ်ပယီၤပူၤခဲအံၤဘၣ်တၢ်ကွၢ်ကဒါဆိကမိၣ်ကျဲအီၤ, ဒ်လၢတၢ်မၤညီန့ၢ်အီၤ ဒီးကျဲလၢကမၤသီထီၣ်ကျဲတၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ်လၢကဟဲကဲထီၣ်လၢတၢ်အိၣ်ထံးခိၣ်ဘိအသီသ့တဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်တၢ်ပဲၣ်ထံနီၤဖးအီၤ လၢထံကီၢ်တၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ် အတၢ်ရဲၣ်ကျဲခိၣ်သ့ၣ်အသနၢ်အပူၤန့ၢ်လီၤ. ထံဝဲဒၣ်သတီၢ်န့ၢ် အါန့ၢ်တက့ၢ် ကကဲထီၣ်တၢ်တမံၤလၢအရူၤဒိၣ်လၢ တၢ်ပၤယုၣ်တၢ်ဝဲဒၣ်သတီၢ်အတၢ်မၤအဂီၢ်ခီဖျိလၢအအံၤမ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်နီၣ်ထီၣ်စက့ဖးဒိၣ်လၢကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မၤဝဲဒၣ်သးကမၤထီၣ်သီထီၣ်ကျဲ

တၢ်ဂံၢ်သဟီၣ်ဒီးလၢ အကဒူးအိၣ်ဂၢၢ်တၢ်ပၢၢ်အတၢ်စိၣ်ခိၣ်ကျိၣ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ်, လၢအလီၤဆီၣ်တၢ်ဖဲလၢတၢ်ဂံၢ်သဟီၣ် လၢအဘၣ်တၢ်မၤသီကျၢအီၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပၢၢ်ပတုၣ်အီၤအခါ ပသုအီၤအံၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤထံၣ်ဂံၢ်သဟီၣ် မ့ၢ်ဘၣ်ထီၣ်သၤတြီၤအီၤန့ၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်ဘၣ်တၢ်တြီၤယၢ်အီၤ အါန့ၣ်ထံၣ်ကီၢ်အဂ့ၢ်အဂၤ အတၢ်အိၣ်အသးလၢပမၤအီၤသ့အတၢ်ပၢၢ်ဖျိၣ်တၢ်တြီၤဂံၢ်သဟီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၢၢ်ဖျိၣ်တၢ်တြီၤဂံၢ်သဟီၣ် လၢအမၤပၢၢ်စၢၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤဖဲမၤ အဂံၢ်ထူးထီၣ်န့ၣ်န့ၣ်ဝဲ ၁၀မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW) ဒီးအမၤအါထီၣ်အတၢ်တိၣ်ဖဲမၤ ၂၉ခါ ပၢၢ်ဖျိၣ်ထူးထီၣ်န့ၣ်န့ၣ်ဝဲ ၂၃၉၈ မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW), ဒီးလၢအတၢ်ထီၣ်ခွးက့ၤအီၤန့ၣ် ၅၈၈၅မ့ၢ်ကယၤန့ၣ်ဘၣ် ထံၣ်ကီၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဘိသဟီၣ် ဖဲလၢ၂၀၀၈န့ၣ်အဆီၣ်ခါန့ၣ်လီၤ. လၢခါဆူညါတၢ်တြီၤဂံၢ် ၁,၅၆၄မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW)အဂီၢ် တၢ်တိၣ်ဖဲမၤအကျါ ၆ခါန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဘိသဟီၣ်တုၣ်ထီၣ်အီၤအဖၤမုၢ်, ဘၣ်ဆၣ်ထံၣ်ဂံၢ်သဟီၣ်တၢ်တိၣ်ဖဲမၤလၢ အသ့ၣ်လီၤသးဝံၤဒီး လိၣ်ဘၣ်တၢ်ဘိသဟီၣ်မၤဝံၤအီၤ အိၣ်ဝဲတဘျုးခါဒီးတနီၤဘိသဟီၣ်တၢ်ကဝံၤဝဲခဲန့ၣ် တၢ်သူးကျဲၤလၢပၢၢ်လီၤတဲၣ်ဝဲ အသီးန့ၣ်လီၤ. ခဲကန့ၣ်အံၤ, တၢ်ပၢၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလၢထူးထီၣ်ဂံၢ်သဟီၣ်ပၢၢ်ဖျိၣ် ၄၃,၈၄၈ မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW)န့ၣ်ကတဲၣ်လၢ တၢ်တိၣ်ဖဲမၤ ၆၉ခါအတၢ်သူးတၢ်ကျဲၤလၢထံၣ်လီၤကီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တိၣ်ဖဲမၤသ့ၣ်တဖၣ်အကျါ ၆ခါန့ၣ် တခါဘၣ်တခါအဂံၢ်ထူးထီၣ်မၤန့ၣ်အါန့ၣ် ၂,၀၀၀ မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW)န့ၣ်လီၤ. နွံခါအဂံၢ်ထူးထီၣ်မၤန့ၣ် လၢ ၁,၀၀၀-၂,၀၀၀ မဲၢ်ဂၢၢ်ဝဲ(MW) အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွဲးန့ၣ်ကွဲးသီန့ၣ်, ၈၀မ့ၢ်ကယၤ ထံၣ်ဂံၢ်သဟီၣ်အတၢ်ဖဲမၤအိၣ်ကဲထီၣ်ဝဲလံၤအသးလၢတၢ်လီၤလၢ ထံၣ်လီၤဆူဆဲးအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်လီၤအံၤအိၣ်ပၢၢ်ဝဲဒီး အတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢထံၣ်ကျိၣ်အဒုအတြၢအဖျိၣ်တဖၣ်ကဝုၤထီၣ်အဂီၢ်---အအံၤမ့ၢ်တၢ်လီၤ လၢအအိၣ်ဒီး လီၤကဝီၤတၢ်ဟ့ၣ်နီၤပနံၣ်တၢ်ကၤတၢ်အလီၤခၢၣ်သးပူၤ, ဘၣ်ထွဲယုၣ်ဒီးတၢ်စိၣ်ခိၣ်ကျိၣ်ဘိလၢ အဘၣ်တၢ်န့ၣ်အီၤ စ့ၤဒီးသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်ပၢၢ်ပညိၣ်အီၤလၢတၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲခါဆူညါထံၣ်ကျိၣ်အဒုအတြၢအကဝုၤထီၣ်သး ဒိဖျိလၢထံၣ်ကျိၣ်အဒုအတြၢအယွၤလီၤသး, ဒိဖျိလၢဟီၣ်ခိၣ် မဲၣ်ဖဲခိၣ်, ဒီး ဒိဖျိလၢဟီၣ်ခိၣ်ညၢၣ်ထွၣ်အတၢ်ပၢၢ်ဖျိၣ်လိၣ်သးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အါတက့ၢ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အိၣ်ထီၣ်အသးလၢ ထံၣ်ကျိၣ်အဒုအတြၢအိၣ်အလီၤ ဖဲအ့ၣ်ရၣ်ဝဲဒ်ကျိၣ်(Ayeyarwady)န့ၣ်ထံၣ်ဂံၢ်သဟီၣ်ပၢၢ်ဖျိၣ် ၆၄မ့ၢ်ကယၤ အအိၣ်ဒီးအဂံၢ်အတြီၤ ဘၣ်တၢ်ဆီလီၤပၢၢ်လီၤအီၤလဲၣ်, ဒီးလၢ စူးတီကျိၣ်(Sittaung) အထံၣ်က့ၣ်ကျိၣ်ပူၤ န့ၣ်အအါကတၢ်အိၣ်လဲၣ် ၂၅မ့ၢ်ကယၤန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤန့ၣ်အိၣ်ပွဲၤဝဲဒီးထံၣ်ကျိၣ်အတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်အကျၢၤဘၢအီၤအလဲၣ်အိၣ် ၆၇၁,၇၀၀ခိၣ်လိၣ်မံၢ်တၢ်စကွဲး(km²)န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤလၢအကါဒိၣ်လၢ ထံၣ်က့ၣ်ကျိၣ်ထံၣ်ယွၤလီၤ အလီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒ် ဖဲအ့ၣ်ရၣ်ဝဲဒ်ကျိၣ်(Ayeyarwady)လၢအကျၢၤဘၢ ၅၅မ့ၢ်ကယၤဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤ (အိၣ်ဒီး ထံၣ်က့ၣ်ကျိၣ် ၉၀မ့ၢ်ကယၤအကျၢၤဘၢ ကီၢ်ပယီၤ), ဒီးယိၣ်လိၣ်ကျိၣ်(Thanlwin)န့ၣ်အကျၢၤဘၢ ၁၉ မ့ၢ်ကယၤ(အိၣ်ဒီး ထံၣ်က့ၣ်ကျိၣ် ၄၅မ့ၢ်ကယၤအကျၢၤဘၢ ကီၢ်ပယီၤ)အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒူးတယၢ်အစၢပၢၢ်ဖျိၣ်ဝဲလၢ ၇၀မ့ၢ်ကယၤ ကီၢ်ပယီၤအထံၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲဆိးဝဲလၢ ခိခိၣ်သဝီပူၤ, အါန့ၣ်ကလဲၣ်ပုၤဂီၢ်မုၢ်အါဂၤအနီၣ်ဂံၢ်အါတက့ၢ် လၢအတၢ်လုၢ်အိၣ် သးသမူအကျဲအကျါအကွၢ်အပူၤ ဘၣ်တၢ်သန့ၤထီၣ်အသးလၢ ထံၣ်ကျိၣ်ထံၣ်ကွၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အစုလီၤခိၣ်ခိၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤထံၣ်ကျိၣ်အတၢ်အိၣ်အသးန့ၣ် ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တၢ်အံၤက့ၢ်က့ၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်အကျိၣ်အကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ထံၣ်ကျိၣ် အတၢ်မူထီၣ်ပၤတဝၢ အတၢ်ဖဲမၤအိၣ်ပၢၢ်ဝဲဒီး --

- တၢ်ဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤတၢ် - တၢ်ဖီၣ်ညၢၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, ဒီး ထံၣ်လီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဟ့ၣ်ထံ.
- တၢ်အိၣ်ဘျုးလၢတၢ်မၤ - တၢ်ဒူးယွၤလီၤထံအတၢ်ဘျုး, တၢ်မၤကဆီၣ်ထီၣ်ထံအတၢ်ဘျုး, န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ဒီးထံဒိၣ်အတၢ်ဘျုး, တၢ်အံၤထွဲကွၢ်ထွဲပိၣ်လဲၣ်ကၢၢ်န့ၣ်အတၢ်ဘျုး, ဒီး ထံပိၣ်လဲၣ် အဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘိအဂီၢ်တၢ်ဘျုး.
- တၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ဘၣ်ထွဲ - တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဘၣ်ယးဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအဂီၢ်, တၢ်မၤမုၢ်ပုၤသးအဂီၢ်, ဒီး တၢ်ဟးဆျၢၣ်ကီၢ်တၢ်မၤအဂီၢ်.

တၢ်အရၢဒိၣ်လၢကီၢ်ကယီၤအထံထီၣ်ပၤအစုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ထုးထီၣ်ပနံၣ်ညၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒွးတယၢ်အစၢပၤဖျါဝဲလၢ ပှၤအိၣ် ၃. ၂ ကကွဲၣ်န့ၣ် အမၤတၢ်မၤလၢထံဘျီဒီးထံတၢ်ထုးထီၣ်ညၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤ, အအိၣ်ဒီး ၈၀၀,၀၀၀ ပှၤမၤတၢ်နၢ်ရံၣ်အပှၤဒီး ၂. ၄ ကကွဲၣ် ပှၤမၤတၢ်နၢ်ရံၣ်သတဝ် အတၢ်ဟံးန့ၣ်ကွဲးဒိလၢ(www.worldfishcenter.org/country-pages/myanmar) န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖံးတၢ်မၤသနၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤနီၣ်ဂံၢ်(၄) အဒိၣ်ကတၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ အတၢ်ပၤဖျါထုးထီၣ်ပနံၣ်လၢထံကီၢ်အပူၤ(GDP) ဒီး မ့ၢ်တၢ်မၤနီၣ်ဂံၢ်(၄) အဒိၣ်ကတၢ်လၢထံကီၢ်ဂၤအတီၢ်စ့ဟဲန့ၣ်ဝဲ, လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂံၢ်အဒိၣ်ထံးအကါဒိၣ်လၢတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ လၢအမၤယဲတၢ်ဖရိၣ်ထံ(န) (တၢ်ဒွးတယၢ်လၢ ပှၤတဂၤလိၣ်ဘၣ် ၃၀(kg) လၢတနံၣ်အပူၤ) အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ထံဂံၢ်သဟီၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအကဲဘျီကဲဖျါဒီး ဒုးလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤ တၢ်ရုလိၣ်လၢမ့ၢ်ကျါဝဲကွၢ် သုးဒိၣ်သနၢ်ကွၢ်, တၢ်လၢအတၢ်တၢ် အိၣ်ဝဲဒီဖျါလၢ ပှၤဂီၤမ့ၢ်ကမၤတဖၣ် ထီၣ်ဝဲ တၢ်တၢ်ကျဲၤဖးဒိၣ်ဒိၣ်အံၤတဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒါအံၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲတနီၤ ဒီဖျါလၢ တၢ်တၢ်ကျဲၤအတၢ်မၤအကျါ အကွၢ်တဖျါဆ့ဆ့ဆ့ဆ့, ပှၤလၢအမၤထွဲယုၣ်တၢ်တဖၣ်အတၢ်မၤဒီးအတၢ်ပၤယုၣ်သး, ဒီး ထံရူၢ်ကီၢ်သးအတၢ်ဆီတလဲတဖၣ်အယိၣ်လီၤ. တၢ်တိၣ်ပၤဘၣ်တၢ်ကမၤအီၤဘၢထံကျိမိၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ထီၣ်ဒါအအါကတၢ်, တြီယၢ်သဲးစးအတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲ ဖဲလၢကၢၣ်ကီၢ်ထံမိၢ်ခံကျိထံပံၤလိၣ်သးအလီၢ် (Myitsone), တမဲၣ်သထံကျိ (Tamanthi) ဒီး တနီၤသရံး (Tanintharyi) တၢ်ထုးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ်တၢ်မၤအလီၢ်, ပၤဖျါတၢ်တြီၢ်ခဲလၢဒ်န့ၣ် ၇,၈၀၀ မဲၣ်ဂံၢ်ဝဲ(MW)န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထုးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ်တၢ်မၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လၢကီၢ်ပယီၤပူၤဘၣ်တၢ်ထီၣ်ဒါအီၤလၢ တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အိၣ်အလီၢ်ပူၤ, တၢ်လီၢ်လၢန့ၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်စ့ၤအလီၢ်(ယါယုၣ်ဒီးထံကျိအထံဟုးယွၤလီၤသး, ထံကျိအတၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်, ထံဂုၢ်ပီၣ်လဲၣ် အတၢ်မူတဝၢ, ပှၤကညီတၢ်အိၣ်အသးဒီးတၢ်မၤအိၣ်မၤအီၤအပူၤ), ဒီး တၢ်တြီယၢ်ခိၣ်ဂီၤသဲးစးအတၢ်ဒုးန့ၣ်တၢ်ဒီး တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်လီၤ.

၂. တၢ်မၤစ့ၤက့ၤ ညီန့ၣ်တၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ် အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အပူၤ

ကီၢ်ပယီၤအတၢ်ထုးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ် အတၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ (business-as-usual)မ့ၢ်တၢ်လီၤဂၢ်လၢ ညီန့ၣ်ထံကီၢ်အါဘျီ အမၤတၢ်ဝဲလၢညါအသး--ဘၣ်တၢ်ပၤပညိၣ်ပှၤတဂၤဘၣ်တဂၤအတၢ်တိၣ်ကျဲၤဖံးမၤတၢ်အါန့ၣ် တၢ်ကြးကွၢ်ထွဲက့ၤထံကျိအမဲၣ်ဖံးခိၣ် အဒုးအတြီၢ်ဒီးထံထီၣ်ထံလီၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒွးတယၢ်တၢ်လီၢ်လၢအဒုးအိၣ်ဆီလီၤသ့တၢ်ဖံးတၢ်မၤ သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်သုးကျဲၤအီၤလၢ အံၣ်ကုနယၢ်တၢ်တုၤဘျီတၢ်ဒီး တၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ်အတၢ်အိၣ်အသးအဖီခိၣ်, လၢအဒုးကဲထီၣ် တၢ်ဖံးတၢ်အတၢ်ဆုၤန့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ဆီကမိၣ်ဆုးစ့ၤခိၣ်ဂၢ်ဝဲတရံး ဒီးပှၤအိၣ်ဆိးအတၢ်ဘၣ်ထွဲ အတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတၢ်ဘၣ်သဂၢ် တၢ်အါထီၣ်ဒီဖျါလၢ ထံကျိထံကွၢ်အတၢ်ဟးဂုၢ်လၢအယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံဂံၢ်သဟီၣ်အတၢ်ညီန့ၣ်ပနံၣ်ကၤတၢ် (Business-as-usual) အတၢ်ကဲထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအံၤ, ဘၣ်တၢ်ဆီကမိၣ်ပၤသးအီၤ လၢ တၢ်ကဒုးသုးကျဲၤအီၤ အခဲအီၤတုၤခါဆူညါအနံၣ် သၢဆံးဒီး တၢ်တဒုးစိၣ်ဆုၤဒီးဘၣ် တၢ်မၤလၢအတၢ်မူတဝၢအဂီၢ်ဒီးဘၣ်. တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ် တၢ်တိၣ်ဖံးမၤအဒိၣ်အယိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်လၢ အုၣ်ရၣ်ဝဲဒ်, ခြံ့ဒွၤ, ဒီး သဲၣ်လွၢ်(ယိၣ်လိၣ်ကျိ) န့ၣ် ဒုးကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်တိၣ်ဘၣ်ထံးဖးဒိၣ်သ့ၤလၢ စးဖီကဟၣ်အတၢ်စဲဘျီအကျိဘိသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, ထံဒုးထံတြီၢ် အတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤအဖီခိၣ်, ဒီး တၢ်သုးတၢ်ကျဲၤလၢန့ၣ်အတၢ်မူတဝၢအဒိၣ်သန့ၤထီၣ်သးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်တိၣ်ဖံးမၤဖးဒိၣ် အပၤဖျါဒီး တၢ်ညီန့ၣ်ပနံၣ်ကၤတၢ် (Business-as-usual) တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ထံအဒုးတြီၢ်အဖျါတဝီၤ ကဒုးအိၣ်အါထီၣ် တၢ်ပၤဖျါပၤယးထံအလီၢ်ကဝီၤလၢကီၢ်ပယီၤပူၤ လၢအဘၣ်တၢ်သုးကျဲၤအီၤလၢ ထံဂံၢ်သဟီၣ် စးထီၣ်လၢ ၁၄မ့ၢ်ကယၤတုၤဆူဒုးမ့ၢ်ကယၤ,

လၢအဘၣ်တၢ်သးကျဲအီၤဖဲတၢ်လူၢ်ခိၣ်ဒီး တၢ်ပၤယးထံအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဒဲးအံၤကဒုးအိၣ်အါထီၣ် တၢ်မၤစ့ၤလီၤထံဒုထံတြၢ်အမဲၣ်ခိၣ် တၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤ, မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ထံဒုထံတြၢ်, ဒီး ဒီတဒၢန့ၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်မၤဟးဂီၢ် သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

၃. SEAအတၢ်ထံၣ်စိတၢ်, တၢ်လၢပမၤအီၤသ့ဒီး ကျဲအကျိအကွၢ်တဖၣ်

လီၤဝံၣ်မ့ၣ်အူဒီးတၢ်ထုးန့ၣ်ဝံၣ်ဘၣ်သဟီၣ် သဲးစးတၢ်ပၤတၢ်ပြးဝဲကျိၤ (MOEE) ဒီး န့ၣ်ဆၢၣ်အစုခိၣ်ခိၣ်ဒီးခိၣ်ယၤဝဲတဖၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ် သဲးစးတၢ်ပၤတၢ်ပြးဝဲကျိၤ (MONREC) ပၤပၤနီၣ်တၢ်လိၣ်လၢတၢ်မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ကအိၣ်ထီၣ်လၢ ခါဆူညါတၢ်အိၣ်ကၢအိၣ်ခိး အဂီၢ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်ဝံၣ်သဟီၣ်တၢ်မၤအဂီၢ်, ဒ်သိးကထိၣ်သတြီၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဒီး တၢ်ပၤယး စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဲးစးတၢ်ပၤတၢ်ပြးဝဲကျိၤတဖၣ် မၤသကိးတၢ်လၢ **ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကျိၣ်စုတခီ အတၢ်ကရၢကရီၤ (IFC)** ဒ်သိး ကသုးကျဲၤ (SEA) တၢ်မၤ လၢအပၤလီၤတၢ်မၤသကိးတၢ်အတၢ်ထံၣ်စိ လၢအမ့ၢ် ---

ခါဆူညါတၢ်အိၣ်ကၢအိၣ်ခိးအဂီၢ်, တၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်ဝံၣ်သဟီၣ်အတၢ်အိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်န့ၣ် အစးထီၣ်သးလၢ တၢ်ပၤဖျိၣ်ယး ထံ, ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်, ဒီး တၢ်သုးကျဲၤတၢ်မူတဝၢတၢ်အိၣ်အသး, တၢ်ထီၣ်သတြီၤတၢ် န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဖွဲဒီးတၢ်တိၣ်ဆိအလီၢ်ဆိလိၣ်သး ဒ်သိးတၢ်ကန့ၣ်က့ၤ တၢ်ပၤန့ၣ်ကၤတၢ်အတၢ်အိၣ်ထီၣ်လိၣ်ထီၣ်, တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲလၢခိၣ်ယၤဝဲတဖၣ်, ဒီး တၢ်အိၣ်ဆိးလိၣ်သးအတၢ်မၤလီၤမၤဘျၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်စိအံၤဘၣ်တၢ်အဂၤအီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ် ၆ မံၤ လၢအမ့ၢ် ----

- တၢ်ပၤက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်ထံကျိဒုတြၢ်မဲၣ်ခိၣ် တၢ်ရဲတၢ်ကျဲၤ ဒီး တၢ်မၤပျဲၤမူဒါလၢ အဘၣ်တၢ်သးကျဲအီၤဒီး တၢ်ပၤက့ၤထံကျိအတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲ ဒီး အတၢ်မူတဝၢအဂီၢ်
- ပၤဖျိၣ်က့ၤတၢ်အကါခိၣ်တမံၤဒီး တၢ်အရူဒိၣ်တၢ်မူအက့ၢ်အဂီၢ် ဒီး တၢ်လီၢ်အဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးအလူၢ်အပူၤ, တကးဒီးဘၣ် တၢ်ပၤဖျိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၤဝဲတဖၣ်အလူၢ်အပူၤ
- တၢ်ဟးဆွဲး တၢ်ဂ့ၢ်ကိးမံၤလၢတၢ်တူၢ်လိၣ်အီၤတ့ၤ လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဒီဘၣ်ထံး အဘၣ်ယးဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး, တၢ်လူၢ်အိၣ်လူၢ်အီၤ ဒီး တၢ်ပၤန့ၣ်ကၤတၢ်
- တၢ်သ့ၣ်ညါဝံၣ်ထံး, တၢ်န့ၣ်ပၢၢ်, ဒီး တၢ်ဟးဆွဲး မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ၣ်ရဲၣ်သုးကျဲၤ တၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်တြီၤမၤတံၣ်တၢ်
- တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဘျၢအဖျိၣ် အတၢ်တိၣ်သုးကျဲၤလၢအဘၣ်ပူၤကညီ, ပူၤအခူၢ်အထၢ ဒီးအလီၢ်တဝၢ ဒီး
- တၢ်မၤအါထီၣ် တၢ်လၢဝဲလီၣ်ဝဲ, တၢ်ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်သး ဒီးတၢ်စူးကါန့ၣ်ထံၣ်ဝံၣ်သဟီၣ်အဝံၣ်အဘါ လၢပူၤဂီၢ်မုၢ်ကိးဂၤကသုဘၣ် အဂီၢ်

SEA တၢ်ထံၣ်အတၢ်ကွီၢ် ကျၢၢ်ဘၢတၢ်တိၣ်ကျဲၤဖဲမၤခဲလၢလၢအထုးထီၣ်တၢ်တြီၢ် **၁၀မဲၢ်ဂၢ်ဝဲ(MW)** ဒီးအါန့ၣ်အဝဲန့ၣ် လီၢ်ပၤလီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သုးတၢ်ကျဲၤအခိၣ်သ့ၣ် လၢတၢ်ကဖဲးအီၤမၤအီၤဝဲအပၤယုၣ်ဒီး

၁. **တၢ်သုးကျဲၤလၢ ထံဒုမဲၣ်ခိၣ်ဒီခါအဂီၢ်** -- တၢ်ပၤပညိၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ် ထံၣ်ဟးဝဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲ အတၢ်စူးကါနီၣ်ထီၣ်စက့, ဒ်သိးကဒုးန့ၣ်ကျဲၤလၢ တၢ်တိၣ်ဖဲးမၤ အတၢ်ပၤဖျိၣ်ကလီၤတံၣ်လီၤဆဲးအဂီၢ်
၂. **တၢ်ထီၣ်သတြီၤတၢ်စူးကါန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်** -- တၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ် တၢ်မၤပျဲၤမူဒါလၢအလၢအပျဲၤဒီးတၢ်ပၤလူၢ်ပၤပူၤ ထံကျိအတၢ်ဟးဂီၤဒီးတသ့ဘၣ်ဒီးထံကျိမဲၣ်ခိၣ်အတၢ်ဖဲကျဲးလိၣ်သးဆူ ထံၣ်ဝံၣ်သဟီၣ်တၢ်သ့ၣ်လီၤသး လၢအဘၣ်ထွဲယုၣ်ဒီး ထံကျိ, ထံဒုထံတြၢ် --- အအံၤမ့ၢ်တၢ်ပၤယၢ်ထံကျိမဲၣ်ခိၣ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲ ဒီး

၃. နုဆောင်အစုလီခိန်ခိန် တင်ထူးထိပ်အတင်ကြို အတင်ခိန်ထိပ်လဲင်ထိပ်အပူ -- တင်ထူးထိပ်ထံဝံသဟိပ်အတင်ခိန်ထိပ်လဲင်ထိပ် လာအခိန်လာနုဆောင်အတင်ထူးတင်ကျဲတင်ထူးထိပ်အကြိုဝံဘါ (မုတမု တင်စိဝံဒိတင်ထူးထိပ်အကြိုဝံဘါ) လာတအိန်ဘဉ်ဒီး တင်ပပ်ပနီင်အီတသုလာ နုဆောင်အလူင်အပူဆံးလီစုလီအပူ, မုတမု တင်တုလီပပ်လီတင်ဖံးတင်မာ အစာလာအရူဒိန်သုတဖန်လာ ပုဂီဝ်မုတတအတင်မုတင်ပာလာပုလလာအသု တင်စုလီခိန်ခိန်အဂီဝ်နုလီ.

တင်ထူးထိပ်တင်စံညီပဲင်ဖးသုတဖန် အဒူးသုညါပု ခဲကနုအံတင်ထူးထိပ်ထံဝံသဟိပ်အတင်ဖံးတင်မာဒီး ခိန်ယာဝးတရံး ဒီးတင်ဘဉ်အိန်တင်ဆိ အတင်ဘဉ်ထွဲအလူင်အပူအတင်အကျိခိန်သုတဖန်လာ ပုမယုင်သကိးတင်အါဂါ အတင်အိန်အသးနုလီ. SEA အပူဟုင်ကူင်ဟုင်ဖးတင် သုတဖန်ဒီး တင်သုတင်ဘဉ်အပူစဲနိး အရူခိန် ယုအရူနု ဘဉ်တင်အိန်ဖျိင်မာသကိးနုကျဲတင်လာ SEAအဂီဝ်, လာအတပပ်ဖျိင်ဒူးအိန်ထိပ်တင်ကစိန်အဂုကတင်, ကွင်ဒါကျဲအတင်ယုကွင်ထံနုတင်, မာစာဒူးအိန်ထိပ် တင်နုပာဝးဝးကလဲင် ဒီးတင်မာစာဒူးနုဟုင်ထိပ်သးအဂုလာ SEAအင်ထံတင်ကွင်ဖိအဂီဝ်နုလီ. ပုတီခိန်ရိန်မဲတင် ကရူတဖန်နုပပ်ယုဒီးပုလုင်အအိန်လာတင်လီတဝါ, ဒီးထံကီဝ်ပုမာတင်စဲနိး သုတဖန်လာအပူဆူတင်သုညါနုပာဝ်တင် တမံမံအပူ, စးထိပ်လာခိန်ဂါသဲစးရ၊ NGO ပုပပ်ဖျိင်မာသကိးတင်ကရ၊ ပုတမံမံအသနာဒ်ဒဲကရအပူ, တင်မာလဲထိပ်လဲထိပ်အပူ, လီကဝီကရအါဖု, တင်မာလီမာဒီးပီညါကရူ, ပုလာအမာတုတင်ဝံလာသဲစးတင်ဖံးတင်မာပူ, ဒီး ပုယုထံသုညါတင်အကစါဒဲသုတဖန်နုလီ.

ပုမယုင်သကိးတင်အါဂါအတင်ပပ်ဖျိင်မာသကိးတင်ဘဉ်တင်ဟံးနုမာသကိးတင်အလီဂင်ဒ်တင်ဒါဘာတင်ကံးညဉ်တီင်လာ ဘဉ်တင်ထံခိန်လာအအိန်ဒီး ကျဲဘိတဖန်လာအဒူးထံပု တင်အသနာ ဒီး တင်တင်တင်တဖန် အရူဒိန်လာတင်ဖံးတင်မာအဂီဝ်, ဘဉ်ထွဲဒီး တင်တင်ပိန်ဟုင်ကူင်သကိးတင်အတင်ဟူးတင်ဂဲ အခါ၅၅ ခါလာကီပယီအပူနုလီ. တင်ဟူးတင်ဂဲပပ်ယုဒီး ကဝီထံကျိ မဲခိန်တင်မာလီလာပုဂီဝ်မုအတင်ကရကရိ ဒီးတင်လီကဝီသဲစးပုမာတင်ဖိတဖန်အဂီဝ်လီ. လာခဲတခါမု ပုမာသကိးတင် လာတင်လီကံးပူအဂီဝ်တင်မာလီ လာတင်ဟုင်နီလီတင်ကူင်တင်ဖးလာတင်လီကဝါပုဘဉ်မုဘဉ်ဒါသုတဖန်, သဲစးပုမာတင်ဖိ ကရူသုတဖန်, ပုဖျိင်စုကဝဲပုကလုင်သုတဖန်, ဒီးဆုင်နီင်ကတိသကိးတင်လာ ကီပယီပုမာသကိးတင်လာ တင်ထူးထိပ်ထံဝံသဟိပ် ကရကရိနုလီ.

တင်ထူးထိပ်ထံဝံသဟိပ် ဟိန်ခိန်အကွင်အဂီဝ်အဂီဝ်တင်ထူးကျဲ (GIS) အတင်ဂုင်ထာဖျိင်သုတဖန်ဘဉ်တင်ထူးကျဲအီ, ဘဉ်တင်တုဟိန်ခိန်ဂါအတင်အိန်အသး, ဒီဖျိလာတင်သုထိပ်ဘျိထိပ်ဒီး တင်တင်ပပ်ဖံးမာလာ တင်ထူးထိပ်ထံဝံ ၁၀()အကြိုဒီး အဖိခိန်နုလီ. ထံဒုတြာမဲခိန် စဘုင်ဘဉ်ဆာတဲင်အီလာအကျဲဘာထံကီဝးတရံး, ပပ်ဖျိင်ယုဒီး ထံဒုတြာမဲခိန်အဂါ ၆ဘုင်--- အုင်ရုင်ဝဒ်, သဲင်လွင်, မဲခိန်, စူးတီ, ပဂီဒီးဘဲလုနုလီ. ဒီးအဂါတမံလာအမု ပိန်လဲင်ကါနုအမဲခိန် ၂ခါ ဖဲလာတင်လူင်ခိန်လာအနီဖးထံဆာ ဘဉ်တင်ပပ်ဖျိင်ယုဒီးအီတဖန်အိန်ဖဲ -- တနီသရံး ဒီး ရခါင်ကီနုလီ. ထံဖဲမဲခိန်အတင်ဘဲယုယုသး ဘဉ်တင်ဟံးထိပ်ဖျိင်ထိပ်ဒီဖျိလာ တင်ပပ်ပနီင်အီ, ဒီး တင်ပပ်ထံနီဖး တင်ထူးတင်ကျဲနုဆောင်အစုလီခိန်ခိန် နီဝံခံမံလာအဘဉ်ထွဲဒီး တင်ဖံးတင်အမာအခိန်ထံးခိန်ဘိ, လာအဘဉ်နီဖးအီလီတင်လီဆဲး လာအမု ---

- ၁. ထံကျိမိပု --- အဟုင်လီထံကျိအဒုအတြာအတင်ဆဲးကျဲသး
- ၂. ထံဒုထံတြာမဲခိန် --- အဟုင်လီတင်အကျိခိန်လာ ဟိန်ခိန်ဒီးထံဖဲခိန်, ဖဲထံအကွင်အဂီဝ်, အသံးအကပ်, ဒီး အတင်မုတင်ဂဲ လာအကျဲဘာထံကျိတင်မုတင်လာတင်ပပ်ဖျိင်ထိပ်ထံအိန်သးအတင်ထူးကျဲအဂီဝ်နုလီ.

တပ်ပင်ဖိုင်ထံဒုက္ခပြုအဖျက်အခဲခိတ်ဘဉ်တပ်ပင်ဖျါအီးဒီးတပ်ဆာတဲင်အီး, အတပ်ကျာဘာထံကီဒီဘဉ်ညါန့ဉ်လီၤ. ထံဂံသဟီဉ်အတပ် ညီန့ဉ်ပနံဉ်ကတပ် (Business-as-usual) အတပ်ကဲထီဉ်လဲၤထီ အတပ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးတဖဉ်ဘဉ်တပ်ပဲဉ်ဖးနီဉ်ဖး ဒ်သီးကဆိကမိဉ်ထံကွာ်တပ်လၢအဖဲကဲလီၤသ့သ့တဖဉ် ဒီဖျါလၢတပ်လဲၤထီဉ်လဲၤထီအံၤအကျါအကွာ်, ဒီးလၢခံတပ်စိဉ်ထွဲခိဉ် တပ်ဖဲတပ်မၤအတပ်မၤအတကွီၤ ကဘဉ်တပ်သ့းကျဲၤအီးဒ်သီး ကဒူးနဲဉ်ခါဆူညါတပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

၄. တပ်စိဉ်မူစိဉ်ဂဲၤခါဆူညါအတပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်အတပ်သ့းတပ်ကျဲၤ

တပ်စိဉ်မူစိဉ်ဂဲၤခါဆူညါအတပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်အတပ်သ့းတပ်ကျဲၤ(SDF)မုၢ်ခါဆူညါတပ်ထူးထီဉ်ထံဂံသဟီဉ်အတနာ် တပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်ဘဉ်တပ်ရဲဉ်ကျဲၤပဉ်အီးလၢ တပ်ဆာတဲင်တပ်သ့းတပ်ကျဲၤလၢ ထံဒုက္ခပြုမဲဉ်ခိဉ်ဒီးအလူၢအပူၤ ဒီးလၢတပ်ထူးထီဉ် ထံဂံသဟီဉ်အစၢသ့တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. တပ်ရဲဉ်တပ်ကျဲၤတပတီၢ်အံၤဘဉ်တပ်ဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးဒီး ထီဉ်သကြီၤအီးလၢခါဆူညါအဂီၢ်, အဒူးအိဉ်ထီဉ်တပ်သ့းတပ်ကျဲၤ အဆိကတၢ်လၢတၢ်တိဉ်တပ်ဖဲတပ်မၤအသ့ဉ်ထီဉ်သးအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. (SDF)အတပ်ပညိဉ်အိဉ်လၢ ကမၤဂ့ၤထီဉ်ထံကျဲမဲဉ်ခိဉ် တပ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချဲ ဒီးအပၤယၢန့ဉ်ဆၢဉ်အစုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်ဒီး အတပ်အိဉ်ဆိးအလူၢအပူၤန့ဉ်လီၤ. အအံၤဘဉ်တပ်မၤစၢအီးလၢ တပ်အပတီၢ်ပိဉ်ထွဲထီဉ်အသးလၢ ထံသဟီဉ်တပ်သ့းတပ်ကျဲၤအဂီၢ် တပ်လိဉ်တဖဉ်လၢတပ်စိဉ်မူစိဉ်ဂဲၤ အတပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်အဂီၢ်လၢအမုၢ်-

- တပ်မၤအါထီဉ်တပ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲဉ်တဖဉ်အတပ်ပဲဉ်ဖးနီဉ်ဖး (CIA) - လၢထူးဒုက္ခပြုအဖျက်တဖဉ် မ့တမ့ၢ်တပ်ပင်ဖိုင်ထံအလီၢ်တဖဉ် ဖဲလၢ တပ်တိဉ်ဖဲမၤတပ်ဖဲတပ်အလီၢ်လၢ တပ်ထူးထီဉ်ထံဂံသဟီဉ်ဘဉ်တပ်ဖဲအီးမၤအီးအလီၢ် ဒီး
- တပ်တိဉ်ဖဲမၤလၢခိဉ်ယၢဝးတရံးဒီး တပ်ပဲဉ်ဖးတပ်အိဉ်တပ်ဆိးအလီၢ် (ကမုၢ်ဝဲ တပ်ပဲဉ်ဖးခိဉ်ယၢဝးတရံးအတပ်ဘဉ်သဂၢ် မ့တမ့ၢ် တပ်ယုကွၢ်ခိဉ်ယၢဝးတရံးအတပ်အိဉ်အသးအဆိ) လၢ တပ်ထူးထီဉ်ထံဂံသဟီဉ်တပ်တိဉ်ဖဲမၤတခါဘဉ်တခါအဂီၢ် အါန့ဉ် ≥ ၁ (MW), လၢအလိဉ်ဘဉ်လၢကီၢ်ပလီၢ်အတပ်သိဉ်တပ်ဘျါအပူၤ ဒ်သီးတပ်ခွဲးတပ်ယၢအန့ဉ်လၢတပ်တိဉ်တပ်ဖဲတပ်မၤ အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တပ်ဘဉ်ထွဲအရဲဒိဉ်လၢ(SDF)အဂီၢ်န့ဉ်မုၢ်တပ်ပင်လီၤထံကျဲမဲဉ်ခိဉ်အလီၢ်တပ်သ့းတပ်ကျဲၤလၢအဟ့ဉ်ကူဉ်လၢ

(၁) ထံကျဲမိဉ်ပုၤအတပ်လဲဉ်ထီဉ်လၢတပ်ကဒူးအိဉ်ထီဉ်က့ၤထံမဲဉ်ခိဉ်အတပ်ဘဉ်ထွဲ, ဒီး (၂)ထံတြုၢ်အဖျက်အခဲခိဉ် အလီၢ်ကဘဉ်တပ်သ့းကျဲၤလၢ တပ်ဒိဉ်လဲဉ်ထီဉ်သ့အဖၢမုၢ် ဒီးအတပ်ဒိသဒါအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ထံကျဲမိဉ်ပုၤအဟ့ဉ်ထီဉ်တပ်ဘဉ်ထွဲဒီး ထံဖဲမဲဉ်ခိဉ် - ဒ်သီးထံကယွၤလီၤလၢအကွၢ်အဂီၢ်ဒၣ်ဝဲ, ကပံဉ်မဲဉ်ခိဉ်, ညဉ် ဒီး ပိဉ်လဲဉ်ထံကျဲတပ်သးသမူတဖဉ် ကမူဟးဂဲၤဘဉ်လၢ ထံကျဲထံကွၢ်ပူၤ, တပ်ပၤဆၢက့ၤတပ်မူတဝါအတပ်ဘဉ်ထွဲတဖဉ်တပ်သ့းတပ်ကျဲၤတဖဉ်အရဲဒိဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ. တပ်ဖဲတပ်မၤအဘဉ်ထွဲဒီး ထံကျဲထံဒုတဖဉ်အတပ်ဘဉ်ထွဲ လၢအအိဉ်ယုဉ်ဒီးတပ်သုကဒါက့ၤထံ ဒီးထံယွၤလီၤအကွၢ်အဂီၢ်သ့တဖဉ် (ဒီဖျါလၢ မူခိဉ်ကလံၤသီဉ်ဂီၤ, ထံထီဉ်ထံလီၤ), တပ်ပၤက့ၤထံကျဲအကွၢ်အဂီၢ်, တပ်အိဉ်လၢထံကျဲတပ်မူတဖဉ်တပ်တြီအီၤတအိဉ်အဂီၢ် (အဒိ ညဉ်အဖဉ်အတပ်ဟူးတပ်ဂဲၤ), တပ်ပၤက့ၤဆၢဉ်ဖိကီၢ်ဖိအိဉ်လၢထံအကျါ, ဟီဉ်ခိဉ်ညဉ်ထွဲအလီၤသးလၢပိဉ်လဲဉ်ပူၤ, မဲးမုၢ်ခိဉ်တပ်မၤပုၤက့ၤပိဉ်လဲဉ်အလီၢ်တကတၢ ဒ်သီးထံကျဲမဲဉ်ခိဉ်ဟီဉ်ခိဉ်တလီၤမၤအဂီၢ်, န့ဆၢဉ်တပ်သဂၢ်ဘဉ်အတပ်သိဉ်တပ်ဘျါ (ဖဲ ထံဒိဉ်အခါ ဒီး တပ်ဒိသဒါပိဉ်လဲဉ်ဂၢ်နံၤ), ဒီး တပ်ဒိတဒါထံဟီအတပ်ဟဲန့ဉ်ဆူ ထံထုဉ်စွအတဝါသ့တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ထံဒုမဲဉ်ခိဉ်တဖဉ်ဟ့ဉ်မၤစၢ ဟီဉ်ခိဉ်လၢဒီးထံအဂီၢ် တပ်အရဲဒိဉ်သ့တဖဉ်လၢ ထံကၢ်နံၤ ဖဲထံအတပ်မူတဝါအတပ်သ့းတပ်ကျဲၤလၢအအိဉ်ဒီး ထံအကွၢ်အဂီၢ်, ထံအသးအကၢ်, ဒီး အတပ်မူအကျါအကွၢ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

ထံကျိမိဂ်ပုဂ်အိဂ်ဝဲ ၅ခါ လာတဂ်ပဂ်အီၤလၢအလိဂ်ဘဂ်တဂ်ပၤက့ၤဆၢက့ၤဒိဂ်ဒိဂ်ယိဂ်ယိဂ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိမိဂ်ပုဂ်တခါဘဂ်တခါ ထံအယုၤလီၤ ကဘဂ်အိဂ် အဂ် ၄ (Strahler Order) ဒီး အဖီခိဂ်လီၤ. ထံကျိမိဂ်ပုဂ်အထံယုၤလီၤအဂ်တနံၣ် အိဂ်အါန့ၣ် ၁,၀၀၀ () (ထဲဒဂ်လၢ စူးတီထံကျိ)လီၤ. တဂ်ဒူးတယၣ်လၢ ထံကျိမိဂ်ပုဂ်အထံယုၤအိဂ် ၄,၁၀၀ ()န့ၣ်အဘဂ်တဂ်ဟ့ၣ်က့ၣ်လၢ တဂ်တြးပၤက့ၤတဂ်ထံကျိ, လၢအအိဂ်ဒီးအကရူၣ်အနီၣ်ဖး အိဂ်လၢ အဂ်ရၣ်ဝဲတဂ်(၁,၅၀၀ km), ခြံတွ (၉၀၀ km), ယိဂ်လိဂ်ကျိ (သဲဂ်လွၣ်) (၁,၂၀၀ km), မဲခိဂ် (၂၀၀ km), ဒီး စူးတီ (၃၀၀ km)အကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ထံကျိဒုတြးပၤပိဂ်ထံဟဲယုၤလီၤအလီၤန့ၣ်ဘဂ်တဂ်သူးကျဲၤအီၤလၢတဂ်ဒိဂ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဒီးတဂ်ဒိသဒါပၤလးအီၤ, လၢအဒီးသန့ၣ်ထီၣ် အသးလၢ တဂ်ဟ့ၣ်က့ၣ်ဘဂ်ထွဲလၢတဂ်ဂ့ၢ်အခိဂ်ထံးအလူၣ်အပူၤဘဂ်ပးဒီး တဂ်မူအက့ၢ်အဂီၢ် တဂ်မၤလီၤ ၃မံၤလၢအမ့ၢ်ဝဲ -

- ၁. **ဟီၣ်ခိဂ်မဲခိဂ်ဒိဂ်တဂ်ပိဂ်ထီၣ်လိၣ်သး** - ထံကျိအဆဲးကျိဘဂ်ထွဲ ဒီးထံဂၢၢ်နံၣ်အတဂ်အိဂ်ဆိးကျဲၤ, ထံမဲခိဂ်အတဂ်ကဲထီၣ်သးသ့, ဒီး ထံကျိထံကွၣ်ယုၤလီၤသး
- ၂. **ထံမူတဝါဒီးညှိတဖၣ်အတဂ်ဘဂ်ထွဲ** - ထံမူအစုလီၢ်ခိဂ်ခိဂ်တဂ်ကၤအန့ၣ် (WWF, 2014), ဒီးတဂ်စၢလီၤတူၣ် တဂ်မူအကလုၣ်, တဂ်အရူၣ်ဒိဂ်လၢတဂ်မူတဝါအကလုၣ်ကလုၣ်အိဂ်ဆိးအလီၢ်, ရၣ်မၤ (Ramsar) တဂ်အံးထွဲကွၣ်ထွဲတဂ်လီၢ်, ဒီး တဂ်အရူၣ်ဒိဂ်ဟီၣ်သကဝီၤစုၣ်စိဂ်အလီၢ်, ထံကျိမိဂ်ပုဂ်အထံပံၤလၢသးအလီၢ်, ခး (karst)ဟီၣ်ဒွဲပိညါ, ဒီး တဂ်မၤပျံၤမၤဖးညှိဒီးဆဲးဖိကီၢ်ဖိ လၢထံကျိ, ဒီး
- ၃. **ထံဒီးဟီၣ်ခိဂ်အတဂ်ဘဂ်ထွဲတဂ်မူတဝါအဂ့ၢ်** - နီၣ်ဂံၢ်မုးကယၤဒီးတဂ်ဒိသဒါအလီၢ်, တဂ်မူတဝါအတဂ်ကါဒိဂ်အလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီး သ့ၣ်ပုဂ်အအိဂ်တ့ၢ်အနီၣ်ဂံၢ်မုးကယၤ (၈၀% အိဂ်တ့ၢ်ဒဂ်ထဲသ့ၣ်မုၢ်လူၢ်ဘၢတ့ၢ်တဂ်လီၢ်) အလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

တဂ်အိဂ်တဂ်ဆိးဒီးတဂ်လုၢ်အိဂ်သးသမူအကျဲတဖၣ် ဘဂ်တဂ်ထီၣ်ဒူးအီၤခီဖျိလၢ မၤယုၣ်သကိးတဂ်လၢတဂ်အိဂ်တဂ်ဆိး တဂ်ဘဂ်ကွၣ်ဆၢဝဲမဲခိဂ်အပူၤ, တဂ်ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်သးလၢန့ၣ်ဆၢဝဲအစုလီၢ်ခိဂ်ခိဂ်အဖီခိဂ်, ဒီး တဂ်ဖိဂ်တဂ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ. တဂ်ကစီၣ်ဘဂ်တဂ်တြးအီၤတူၣ် ၂၀၁၄ထံဖိကီၢ်ဖိနီၣ်ဂံၢ်လၢကီၢ်ဆၢဝဲအပူၤ, လၢတဂ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်အမိၤအတဂ်ပနီၣ်လၢ တဂ်ဘဂ်သုအီၤခီဖျိလၢတဂ်ကွၣ်ဆၢဝဲမဲခိဂ် ဒီးတဂ်ဖိဂ်တဂ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ. တဂ်တိဂ်ကျဲၤမုၢ်ဒ်သိးတဂ်ကထၢန့ၣ်ယုၣ်တဂ်ထီၣ်ဒူးလၢ အကမၤစၢတဂ်ဖဲးတဂ်မၤ လၢထံဒုတြးပၤပိဂ်ထံအလီၢ်, ဘဂ်ဆၢဝဲတဂ်မၤအံၤပဆၢတၢ်အီၤတ့ၣ်ပမုၢ်တအိဂ်ဒီးတဂ်ထံဖျိဂ်နီၣ်ဂံၢ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တဂ်ထံဖျိဂ်နီၣ်ဂံၢ်မုၢ်တဂ်ပနီၣ်လၢအဂ့ၢ်အအါလၢ ကမၤစၢဟ့ၣ်က့ၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဂ်လၢတဂ်ဖဲးတဂ်မၤလၢ တဂ်လီၢ်ထီၣ်ထီၣ်လၢ တဂ်ပိဂ်ထီၣ်ထံအလီၢ်လၢ အဟဲလီၤခီဖျိလၢထံဒုထံတြးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တဂ်ဂံၢ်ဂုၣ်လိၣ်သးလၢတဂ်အိဂ်အသးအဘၣ်စၢလၢကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်လၢအိဂ်ဒီးပူၤဖိဂ်စုကဝဲၤအရူၣ်တဖၣ်ဘဂ်တဂ်ထီၣ်ဒူးအီၤလၢ တဂ်ပိဂ်ထီၣ် ထံဖဲးခိဂ်တဘ့ၣ်ဘဂ်တဘ့ၣ်, တဂ်ကွၣ်ထံက့ၤတဂ်ကီၢ်တဂ်ခဲတဖၣ်လၢအဒူးကဲထီၣ်တဂ်အဒိဂ်အယိၣ်လၢ တဂ်တြးမၤတံၣ်တံၣ် လၢတဂ်ဒိဂ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်, ဒီးဒူးမၤနးထီၣ်တဂ်ဖဲးတဂ်မၤသ့န့ၣ်လီၤ. တဂ်ထီၣ်ဒိးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တဂ်မၤသးအခဲအံၤဒီး တဂ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ တဂ်အိဂ်အသးလၢပူၤဖိဂ်စုကဝဲၤအတဂ်ကီၢ်တဂ်ခဲ, တဂ်ဆိကမိဂ်က့ၤတဂ်အအိဂ်အသးခဲအံၤလၢပူၤဖိဂ်စုအဝဲၤတဖၣ်, တဂ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ ပူၤဘဂ်ယုၣ်မူဟးဖျိးတဖၣ်အဂီၢ်, တဂ်ဂံၢ်ဂုၣ်လိၣ်သးတယံၣ်တမိဂ်ကဲထီၣ်သးအဂီၢ်, ဒီး တဂ်သံတဂ်ပုဂ်လၢအကဲထီၣ်သးလၢ တဂ်ဒူးတဂ်ယၤအဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တဂ်ကဲထီၣ်သးအံၤအဒူးပၤဖျိထီၣ်တဂ်အိဂ်အသးသ့လၢ တဂ်တိဂ်ကျဲၤဖဲးမၤအပူၤ, ဒ်သိး ပူၤစံၣ်ညှိဖိးတုတတဖၣ် ကဆိကမိဂ်တဂ်လၢကဟဲကဲထီၣ်သ့တဖၣ် အဖီခိဂ်အသူးကျဲၤတဂ်လၢတဂ်ဖဲးတဂ်မၤ အပူၤဒ်တသိး တဂ်မၤတြးမၤဒဲးတမၤဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တဂ်ဂံၢ်ဂုၣ်လိၣ်သးတဖၣ်ကဲထီၣ်ဝဲတဘျူးဘျီလဲၤဒီးတဂ်ကွၣ်ဆၢဝဲမဲခိဂ်အပတီၢ် လီၤဆိလိၣ်သး လၢတဂ်ပိဂ်ထီၣ်ထံလီၢ်တလီၢ်ဘဂ်တလီၢ်ဒီး, တဂ်တိဂ်ဖဲးမၤတဂ်သူးတဂ်ကျဲၤလၢတဂ်ဂံၢ်ဂုၣ်လိၣ်သးအိဂ်အလီၢ်တဖၣ် ကြးအိဂ်ဒီးတဂ်တိဂ်ကျဲၤ

တဖန်လတ်တော်အမံမံဒီးတၢ်မၤယုၤသကိးတၢ်ဖျိဖျိဖျါလၢပၤအါဂၤ, ပၤလၢအဘၣ်တၢ်ယုၤမူဟးဖျိး, ပၤတၢ်တၢ်တၢ်တၢ်တၢ်တၢ်
အဖီၣ်စုကဝဲဒီးအတၢ်ပၤတၢ်ပၤပၤအဖီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤပၤနီၣ်တၢ်လူၢ်တၢ်ပၤတၢ်တၢ်မၤန့ၣ်အိၣ်ခိၣ်ဖျါလၢ တၢ်မူတၢ်အကူၢ်အဂီၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံအလီၢ်ခိၣ်ဖျါလၢ
တၢ်ဂ့ၢ်သၢမံၤလၢအမ့ၢ် --

- **တၢ်လီၢ်အထီ** - အဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်အရူၣ်ခိၣ်လၢထံမဲၣ်ခိၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်အဂီၢ် တၢ်သးတၢ်ကျဲၤ (လၢအမ့ၢ်ထံယွၤလီၤဂ့ၢ်
ဒီးမဲးမုၢ်ခိၣ်တီၣ်ဝဲ), ဒီးအအိၣ်ဒီး န့ၣ်ဆၢၣ်အလူၢ်အပူၤအဒိၣ်အယိၣ်လၢ အအိၣ်ဒီးအစ့ၤအတၢ် တၢ်မူခဲၣ်အကူၢ်အဂီၤ
- **တၢ်လီၢ်ဖဲဘၣ်** -- တအိၣ်ဒီးတၢ်လီၢ်ထီၣ်ထီၣ်အကူၢ်အဂီၤအအိၣ်ဒီး တၢ်အရူၣ်ခိၣ်လၢ တၢ်မူခဲၣ်အကူၢ်အဂီၤ, ဘၣ်ဆၢၣ်သန့ၣ်က့ၤ
တၢ်လီၢ်အံၤအိၣ်ဒီး တၢ်လူၢ်တၢ်ပၤအရူၣ်ခိၣ်လၢ တၢ်မူအကူၢ်အဂီၤ တခါခါအဂီၢ်
- **တၢ်လီၢ်အပူၣ်** -- တအိၣ်ဒီးတၢ်လီၢ်ထီၣ်ထီၣ်အကူၢ်အဂီၤအအိၣ်ဒီး တၢ်အရူၣ်ခိၣ်လၢ တၢ်မူအကူၢ်အဂီၤခဲလၢဝဲ, ဘၣ်ဆၢၣ်သန့ၣ်က့ၤ
တၢ်လီၢ်အံၤအိၣ်ဒီး တၢ်လူၢ်တၢ်ပၤဖးဒိၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံအလီၢ်ထီၣ်ထီၣ်အါ ၁၀ ကျၢၤဘၢ ကီၢ်ပယီၤ ၂၄ မျးကယၤ, ဒီး တၢ်ပၤပၤနီၣ်အိၣ်လၢတၢ်အဒိၣ်သဒါ
တၢ်မူတၢ်အကူၢ်အဂီၤအတၢ်ရူၣ်ခိၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီး ပၤပၤလူၢ်ပၤပၤတၢ်ပၤထံအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်
လၢတၢ်ပၤထံအလီၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပၤပၤနီၣ်အိၣ်ဒီးသိးကမၤစ့ၤလီၤတၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်နီၣ်ဂံၢ် လၢခိၣ်ယၢအဂီၢ် ဒီးတၢ်အိၣ်အသးအဂီၢ်
လၢအကမၤစ့ၤလီၤ ထံပၤယၢတဖၣ်အလူၢ်အပူၤ အတၢ်ဟးဂုၤတးဂီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ထီၣ်ထီၣ် ၅၅၀ လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံအလီၢ်
ဒူးကဲထီၣ်တၢ်ကြီၢ်ဖးဒိၣ်တခါဖဲ **အိၣ်ရၣ်ဝဲတၢ်အထံခံ** ထံပၤပၤဖျိၣ်အလီၢ်, ကျၢၤဘၢတၢ်လီၢ်အလဲၣ် ၇၈,၉၀၀ (km²) (၂၀%
ထံတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ). တၢ်လူၢ်တၢ်ပၤအတၢ်ရူၣ်ခိၣ်ပၤပၤဖျိၣ်လၢ တၢ်လီၢ်တၢ်အံၤအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ် ၄၅% လၢ
တၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံတၢ်ပၤယးခဲလၢဝဲအဟ့ၣ်ထီၣ်မဲၣ်ခိၣ် ဒီး တၢ်ပၤထွဲလီၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢခဲတဖၣ်အံၤအိၣ်ဒီး ထံဖဲခိၣ်အတၢ်လီၢ်တၢ်လီၢ်
အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး ဒီးအမံၤဟူၤသၢဖျါလၢတၢ်မူတၢ်အကူၢ်အဂီၤတၢ်ဆိးအလီၢ် လၢအမ့ၢ် **ခၢၢ်တၢ်ရၣ်ဖိၣ်** ထံကီၢ်
တၢ်ဘၣ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိကရၢၢ်, လၢခဲဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိကရၢၢ် ၄၅, အိၣ်ဒီး တၢ်မူတၢ်အကူၢ်အဂီၤတၢ်ဆိးအလီၢ် ဒီး ၃၅% အိၣ်တုၢ်ဒၣ် သ့ၣ်ပုၤ (၈၀%
အိၣ်တုၢ်ဒၣ်ထံသ့ၣ်မုၢ်လူၢ်ဘၢတုၢ်တၢ်လီၢ်) လၢကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အလၢခဲခါလၢ တၢ်ပၤထံအလီၢ်ထီၣ်ထီၣ်န့ၣ် အအိၣ်လၢ
တနီၤသးန့ၣ် (တနီၤသးန့ၣ်) အထံပၤ ဒီး တၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ **သဲၣ်လွၣ်, မဲခိၣ်, ဒီး ရခၢၢ်**အထံပၤလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ထံလီၤအလီၢ်ဘၣ်ထံပၤပၤဖျိၣ် ၂၀ခါဒီး ထံလီၤအလီၢ်ဖျိၣ် ၂၇၅၀ လၢထံဒုၣ်အပၤပၤဖျိၣ်အလီၢ် ဘၣ်တၢ်ပၤပၤနီၣ်လၢ ကြးလၢအလီၢ်ဘၣ်လၢ
တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်, လၢအကျၢၤဘၢ ၃၅% ဒီး ၃၉% လၢကီၢ်ပယီၤပူၤတခါဘၣ်တခါလီၤ.
တၢ်ပၤထံတၢ်လီၢ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး လၢသဲစးတၢ်သးတၢ်ကျဲၤလၢ တၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လၢကကြးဒီး
တၢ်မၤကဲထီၣ်အဆိလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်လီၤ. တန့ၣ်ဘၣ်တန့ၣ်, ဒ်တၢ်ကစီၣ်အသီတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်အစုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် ဒီး
တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအကူၢ်အဂီၤ လၢတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘီၣ်ထီၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးဆၢၣ်တဲၣ်အိၣ်, ဒ်သိးသဲစးတၢ်သးတၢ်ကျဲၤ
အဆၢၣ်တၢ်မၤအံၤကဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်. စူးကါအိၣ်လၢတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံအပူၤ ဒ်သိးအမၤန့ၣ်တၢ်ထီၣ်သကြီၤ အဘၣ်စၢၤလၢ
တၢ်သးတၢ်ကျဲၤတၢ်လၢတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံ ဒီးတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံအတၢ်ပၤဆၢၣ်အိၣ်လၢထံအယွၤလီၤအတၢ်အိၣ်ဆူၣ်ချ့, အတၢ်မူတၢ်အကူၢ်အဂီၤဒီး
တၢ်အရူၣ်ခိၣ်အလူၢ်အပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စီၣ်မူစီၣ်ဝဲခါဆူၣ်ညါတၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ်တၢ်မၤအံၤ ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအိၣ်ဒီးသိး အမၤတၢ်ပၤပၤဖျိၣ်ထံတၢ်အတၢ်မၤ
အမ့ၢ်ဒ်သိးကထူးထီၣ်ထံလီၢ်အကြီၢ်န့ၣ်ဘၣ်. တၢ်လၢအမၤဂ့ၢ်တၢ်တဘျုးခါလၢထံဒုၣ်ဒီးထံပၤအလီၢ်ယုၤဒီး တၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂၤလၢအိၣ်
သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤခါလၢတၢ်ထူးထီၣ်ထံလီၢ်, ဒီးတၢ်မၤန့ၣ်ခါထီၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ထံလီၢ် ခိၣ်လၢထံသဟီၣ်

အတင်ပင်ဖျိပ်လှာတင်သူးလီသူးကျဲလီတသ့တဖန်န့ၣ်လီၤ. ထံဟံၣ်တဖန်ဘၣ်တင်ဆဲးလီၤလၢထံကျိတဖန် ဝဲသီးတင်ကပၤယးအီၤ ဖဲအထူးထီၣ် ထံဂံၢ်သဟီၣ်ဆူထံမဲၣ်ခိၣ်ကျိဘိအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်လၢ ထံလီၤအဖျိၣ်ဒီးထံလီၤအထီ ထံပင်ဖျိၣ်အလီၢ်တဖန်, အါစုအါဘျီအိၣ်ယုၣ်ဒီး ညီန့ၣ်တၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤသ့ၣ်ပၣ်စၤလံၤအသး, မ့ၢ်အမၤအါထီၣ် ကီၢ်ပယီၤတၢ်ထူးထီၣ်လီၢ်အကြီၢ် လၢအဟဲလၢတၢ်ပၤထံအလီၢ် အဘၣ်တၢ်သူးကျဲအီၤလၢ တၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ် အကတီၢ် ၁၄.၄% တုၤ ၂၃.၅% မ့ၢ်တၢ်ထူးထီၣ်စ့ၤန့ၣ် ၄၅% လၢ အကြးထူးထီၣ် လၢ ညီန့ၣ်တၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပင်ဖျိၣ်တၢ်ထူးထီၣ်န့ၣ်တၢ်ကြီၢ်လၢထွၣ်ဂံၢ်သဟီၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲၤခါဆူညါအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤန့ၣ် ပဆိကမိၣ် တသ့လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဒီးဖျိလၢန့ၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အတၢ်အိၣ်အသး, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်ဆါတၢ်ပူၤတၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ် အတၢ်ဖဲတၢ်မၤ အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သနၣ်က့ၤ, တၢ်တယၣ်လၢတၢ်ပင်ဖျိၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်အန့ၣ် ၁၃,၀၀၀ ()ဒီးအဖိခိၣ် လၢတၢ်မၤပင်ဖျိၣ်ထူးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထူးထီၣ်အန့ၣ်တၢ်ဒွဲးအံၤအဟဲဒီးဖျိသးလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအအိၣ်ပၣ်စၤ (၃,၃၀၀), တကးဒီးဘၣ်ပၣ် ယုၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအသီလၢအကဟဲလၢဘၣ်တၢ်ဘျီအီၤအဖၤမုၢ် လၢတၢ်ထူးထီၣ်ကန့ၣ် (၁,၆၀၀), ဒီး အခဲအံၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢတၢ်ကဟဲ စးထီၣ်အသးလၢ ထံကျိအခၢၣ်သးဒီးကလံးစိးတခါအန့ၣ် (၇,၃၀၀)န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကြီၢ်အအိၣ်တၢ်တနီၣ်နီၣ်ဟဲဒီးဖျိလၢတၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ် တၢ်မၤလၢအအိၣ်လၢ ကလံးထံကျိအဒုအတြၢ, လၢအဘၣ်တၢ်က့ၤဘျီတၢ်ထီၣ်အီၤလၢအအိၣ်တၢ်လီၢ်လံးသ့ၣ်တဖန်လၢတၢ်သ့အီၤလၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်, တမ့ၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ထူးထီၣ်န့ၣ်ထံစ့ၤသ့ၣ်တဖန်ထဲအန့ၣ် ၁၀()ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်သနၣ်က့ၤ ဝဲတၢ်ယုၣ်ထံတၢ်ဖဲတၢ်မၤ ကျဲအကျိအကွၢ်လၢထံဂံၢ်သဟီၣ်အဂီၢ်ခါဆူညါ ဒီးဖျိလၢတၢ်ကွၢ်ထွဲထံဒုတြၢလၢအဖျိၣ်သ့ၣ်တဖန်လၢအဆိ ဒီးတၢ်အအံၤမ့ၢ် တၢ်ကဒုးမၤအါထီၣ်တၢ်ထူးထီၣ်တၢ်ကြီၢ်အဂံၢ် ဝဲၤဝဲၤဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံဒုမဲၣ်ခိၣ်တၢ်သူးတၢ်ကျဲၤဒုးကဲထီၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်အဆိကတၢ်လၢတၢ်တိၣ်ကျဲၤဖဲမၤတၢ်အဂီၢ်, ဘၣ်တၢ်သူးကျဲၤမၤစၤအီၤလၢတၢ် ထူးထီၣ်ထံဂံၢ် (GIS)တၢ်ဂ့ၢ်ထာဖျိၣ်, တၢ်ထီၣ်ဒွဲးက့ၤထံဒုမဲၣ်ခိၣ်အဆဲး ဒီးတၢ်တိၣ်ဖဲမၤအတၢ်တိၣ် သၢန့ၣ်ပင်ဖျိၣ်တၢ်သူးတၢ်ကျဲၤအိၣ်ယုၣ်ဒီး

- တၢ်စးထီၣ်မၤယုၣ်သကိးတၢ်ကမံးတံၣ်ဒီး ကီၢ်ပယီၤသဲးဝဲၤကျိၤ (MOEE ဒီး MONREC)
- တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ထံကီၢ်ဒိတဘျီ တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ထွဲတၢ်ထူးထီၣ်ထံဂံၢ်သဟီၣ်တၢ်ပၤတၢ်ဆ့ၤအကျဲ
- တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ထံကျိမဲၣ်ခိၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကီၢ်ကယီၤသဲးစးအတၢ်သူးတၢ်ကျဲၤအပူၤ
- တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲၤတၢ်တိၣ်ဖဲမၤလၢတၢ်တုၤတၢ်ဘျီတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂီၢ်
- တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ်မၤဝဲၤထီၣ်တၢ်လၢခိၣ်ယၢဝဲးတနံးဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးတၢ်ဘၣ်သဂၤအတၢ်ပဲၣ်ဖးနီၣ်ဖးတၢ်ဒီး တၢ်သူးတၢ်ကျဲၤ အတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ ဒီး
- တၢ်ပင်ဖျိၣ်တၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးပနီၣ် အနီၣ်ဂံၢ်ဒီး တၢ်ယုၣ်ကွၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးအသးဒီးလံၣ်အဘျီတၢ်သူးကျဲၤတံၢ်ဝဲအသိး, အအံၤတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအီၤလၢတၢ်မၤအတၢ်သူးကျဲၤ ဝဲသီးတၢ်ကကွၢ်ကွၢ်ထံ အီၤလၢလီၢ်ခံသၢန့ၣ်အကတၢ် ကမ့ၢ်တၢ်စးထီၣ်မၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤ, ဒီးတၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်လိၣ်လၢ အသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တၢ်ကစီၣ်အလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဒီး တၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအကွၢ်ချုထံၣ်တၢ်ဒီးတၢ်အစၢသ့ၣ်တဖန်လီၤ.

၅. တၢ်အစၢလၢကပိၣ်ထွဲထီၣ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်

SEA ကွၢ်ချူကျဲၤဒ်သိးကဟ့ၣ်နီၤလီၤ ကျဲၤတဘိၣ်တၢ်ထီၣ်သ့ၣ်အိၣ်ပၣ်စၢၤလံာ် လၢခါဆူညါကကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢတၢ်ထုးထီၣ် ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ, အဒိးသန့ၤထီၣ်အသးလၢတၢ်အရူၤဒိၣ်လၢ တၢ်မူအကွၢ်အဂီၢ်ဒီးအတၢ်လူၢ်တၢ်ပူၤအဂီၢ်, တၢ်ထံၣ်အါမံၤလၢပူၤမၤသကိးတၢ်အပူၤ, ဒီးထံၣ်ကီၢ်အတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါလိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်တၢ်သးကျဲၤဟ့ၣ်နီၤအီၤလၢ တၢ်ထုးထီၣ် ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါရၤလီၤဒီဖျိတၢ်ကတိၤအကါဒိၣ်တဖၣ်လၢပူၤမၤသကိးတၢ်အဘၣ်စၢၤ ဘၣ်ယးဒီး တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲဒီး ခါဆူညါတၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်အဖီတၢ်အဂီၢ်, ဒီး အဒုးအိၣ်ထီၣ် ထံၣ်ကျဲၤခိၣ်အလဲၣ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ် ယုၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အလူၢ်အပူၤလၢကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဝဲဒီးအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်တၢ်သးတၢ်ကျဲၤ မၤစၢၤဒ်သိးတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤကစၢၤဘျးလိၣ်သးအဘၣ်စၢၤလၢ တၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်ဒီး တၢ်ဒိးသဒ့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်, ယုၣ်ဒီးတၢ်မၤန့ၣ်တၢ်မၤခံၣ်ခါအံၤအသန့ၢ် ဒီဖျိလၢထံၣ်ဒုၣ်ဒုၣ်ခိၣ်ထံၣ်ထီၣ်ထံၣ်လီၤ တၢ်သးတၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢတၢ်ဆီတလဲကွဲၣ်တၢ်သးတၢ်ကျဲၤလၢ အဆီလၢတၢ်တိၣ်ကျဲၤ ဒ်သိးကဟ့ၣ်လီၤမူဒါလၢပူၤတၢ်ဂၤအစုပူၤ ဆူအခဲအံၤတၢ်ထံၣ်အထီၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ထွဲ ထံၣ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီး တၢ်ပၤယၢ်အံၤအတၢ်သးတၢ်ကျဲၤတၢ်မူတၢ်အဂီၢ်, ခိၣ်ယၢၤဝးတၢ်ရဲၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ခါဒီဖျိလၢ တၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်ခိၣ်ခိၣ်, ဒီး ထံၣ်ကျဲၤအတၢ်ဒိးသန့ၤထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၢ်တဝါအတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ဆံးလီၤစ့ၤလီၤဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သးကျဲၤတၢ်အသန့ၢ်ဘၣ်တၢ် ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးလၢတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အဂီၢ် ဒီဖျိလၢတၢ်ဆီကမိၣ်လၢတၢ်မၤစ့ၤလီၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤခဲအံၤ, ပျဲၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤ လဲၣ်ဆူညါလၢတၢ်စိၣ်မူထွဲခါဆူညါတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ် တချူၤလၢညီၣ်န့ၣ်တၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤကကဲထီၣ်အသးဒီး ကကဲထီၣ်တၢ် အဒိၣ်အယိၣ်လၢ ထံၣ်ဒုၣ်ဒုၣ်ခိၣ်ဟးဂီၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လံၣ်ပတံၣ်ထီၣ်တၢ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်ထံၣ်သ့ၣ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤတၢ်ကြးပၣ်ဖျါထီၣ်----

- တၢ်လၢကမၤစၢၤပၤဆူၣ်ထံးမဲၣ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ခါဆူညါအနံၣ် ၁၀၀ ဒီးအဖီခိၣ် ဒီဖျိလၢတၢ်လဲၣ်သဒ့ၣ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢ န့ၣ်ဆၢၣ်အစုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၢ် အကျိၤလီၤမၤလၢထံၣ်ကယွၤလီၤလၢထံၣ်ကျိၣ်ပျဲၤဒီး အတၢ်ရူၤဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ ထံၣ်ဒုၣ်ဒုၣ်ခိၣ် ခိၣ်ယၢၤဝးတၢ်ရဲၣ် ဒီး အတၢ်အိၣ်ဆိးအလူၢ်အပူၤ
- တၢ်ပၤယၢ်အံၤအရူၤဒိၣ်လၢထံၣ်ကျိၣ်အတၢ်ဒိးသန့ၤထီၣ်သးအတၢ်မူတၢ်အတၢ်သးတၢ်ကျဲၤ
- တၢ်ပၤဖျါထီၣ်တၢ်နဲၣ်ကျဲၤဖျိဖျါဖျါဒ်သိးပူၤတ့ၢ်ဒီးပူၤဒုးကဲထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဆၢတဲၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါလၢတၢ်တိၣ်ဖံးမၤ အဂီၢ်
- တၢ်စးထီၣ်တၢ်လၢအခိၣ်အိၣ်လၢပူၤမၤယုၣ်သကိးတၢ် အတၢ်ဖံးသကိးမၤသကိးတၢ်အပူၤ, သတးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်အါထီၣ်လၢ တၢ်တိၣ်ဖံးမၤတၢ်တ့ၢ်ဘျိးဒီး ပူၤမၤသကိးတၢ်အတၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးကအါထီၣ်လၢ တၢ်သးတၢ်ကျဲၤလီၤတံၢ်လီၢ်ဆဲးအဂီၢ်
- မၤအါထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ထံၣ်ကီၢ်ဒိးဘျိးပူၤသးကျဲၤစုၤကရၢကရိၤ ဒီဖျိတၢ်ပၤတ့ၢ်ကွဲၣ်ဒီးတၢ်မၤစ့ၤလီၤ ထံးမဲၣ်ခိၣ်အလဲၣ်အတၢ်မၤလၢအမၤအါထီၣ်တၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ခါဆူညါအဂီၢ် ဒီး
- တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ထံၣ်လီၢ်ပူၤဒီးထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်ဒီဖျိလၢ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်စူးကါတၢ်ဒီးတၢ်သန့ၤထီၣ်သး လၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်အီၤသ့ၣ်တၢ်ထုးထီၣ်လီၢ်မ့ၣ်အူၤ, ဒ်သိးကဟ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တဖၣ်, တၢ်ဆါတၢ်ပူၤတၢ်ပနံၣ်ကၤတၢ်ဖံး ဒီး စဲးဖီကဟ့ၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

International Finance Corporation
Room 20-11~13, 20th Floor, Sule Square
221 Sule Pagoda Road, Kyauktada Township,
Yangon 11182, Myanmar.
Tel : +95 1 925 5020
Fax : +95 1 925 5021

www.ifc.org/hydroadvisory

Creating Markets, Creating Opportunities